

Han måste ha varit död, då dessa stenar restes. Då den senare av dem (U 540) är ristad av Åsmund Kåreson eller någon av hans skola och följaktligen tillhör 1000-talets andra fjärdedel — den kan ej gå långt nedanför 1050, men kan också tillhöra tiden c:a 1025 —, måste fadern till de i inskrifterna nämnda bröderna vara död före konung Emund och kan således ej vara identisk med honom. Konung Emund har i omkring två decennier överlevat Ingvarståget — Ingvars dödsår uppges i isländska annaler ha varit 1041 —; om Ingvar i U 513 och U 540 verkligen är sagans berömde Ingvar, kan hans fader icke ha varit konung Emund. Vidare är att märka, att U 540 sannolikt är rest över Anund, »som blev död i Grekland». Denne Anund, som sålunda dog, medan Ingvar ännu levde, kan då ej vara samme man som konung Emunds son Anund, om vilken Adam av Bremen berättar, att han under sin faders regering dog under ett krigståg i amazonernas land, ej heller med den »Amunder a Ruzzia», som efter Hallstens fördrivande inkallades till Sverige.

Däremot är det enligt v. Friesen icke osannolikt, att Braun har träffat det riktiga, då han med stöd av de namn, som förekomma i U 513 och U 540 antager, att vi här ha att göra med medlemmar av den gamla kungaätten, om också på en sidolinje. »Sammanträffandet inom samma familj af namnen Anund och Ingvar samt det, som det synes, den kungliga ätten så godt som uteslutande förbehållna namnet Erik, ensamt det gör riktigheten af Brauns förmodan icke osannolik.» Det är då icke heller uteslutet, att de båda inskrifternas Ingvar är identisk med sagans Yngvarr víðförli, ledaren för Ingvarståget. I detta sammanhang har Braun med all rätt indragit de båda sörmländska Ingvar-stenarna Sö 179 (Gripsholm) och Sö 279 (Strängnäs). Den förra är rest över Harald, Ingvars broder; de »dogo söderut i Särkland». Den senare, som tyvärr är fragmentarisk, är rest över män, som varit »söner till Emund»; de dogo »söderut i Särkland». Braun förmodar, att de nu förlorade namnen i inskriften ha varit just Harald och Ingvar. Det framgår i så fall av Strängnäs-inskriften, att Ingvars fader har hetat Emund.

Det är under sådana förhållanden icke osannolikt, att U 513 och U 540 äro att räkna till de s. k. Ingvarstenarna, de runstenar på vilka Yngvarr víðförli är nämnd. Så har också skett i Emil Olsons förteckning över »Svenska runstenar handlande om Yngvarssagans hjälte» (i: *Yngvars saga víðförla*, utg. av E. Olson, 1912). De antydningar, som ges av det svenska inskriftsmaterialet, stå i god överensstämmelse med den isländska traditionens uppgifter, att Ingvars fader hetat Emund och att han varit en frände till det svenska kungahuset.

På 1600-talet har man satt namnet på den man, över vilken stenen är rest, Ragnar, i förbindelse med ortnamnet Rimbo eller Ringbo. »Rimbo har tilförende kallass RagnersBoo Effter Konung Regner, som säijes hawa bodt så när 2^{ne} Musquet skått ifrån denna Kyrkian Vtj en By som då har kallas KånungBy, men nu i denna Tijd KunBy», har antecknats i *Ransakningarna* från häradet. »Regner ligger begrafven nedan för Kyrkian J en Aspelund. Hans Steen blef sådan i Påfvedömme der ifrån tagen och ligger inmurader i Kyrkiogafveln, med riktig runneskrift.» Sammanställningen av runinskriften och ortnamnet är givetvis icke från början gjord av relationens författare. Tolkningen av Rimbo som Ragnersbo är en lärd fundering. Sannolikt härrör den ytterst från Bureus, som ju läste a-runan som ä eller e och sålunda (i Fa 5) återger inskriftens namn som Regner. I *Bautil* (s. 71) står som överskrift: »Ragners eller Rimbo Sockn.»

514. Rimbo kyrka.

Pl. 107.

Litteratur: L 602, D 2: 248. J. Bureus, Fa 6 s. 144 n:r 239 (Bureus' egen uppteckning), Fa 5 n:r 292, Fa 1 s. 67; *Ransakningarna* 1667—84; N. R. Brocman, Resa till Hälsingland 1763 (Fe 23), s. 39, Svenska Magazinet 1766, s. 724; F. Burman i Nova Acta Reg. Soc. Scientiarum Ups., Vol. 5 (1792), s. 307 (n:r 27); F. V. Radloff, Beskrifning öfver norra delen af Stockholms län 2 (1805), s. 70; Kyrkoinventarium 1828 (ATA); E. Brate, Anteckningar 1915 (ATA).

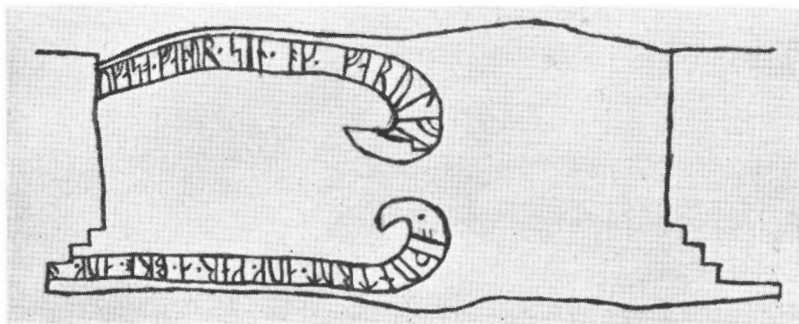

Fig. 258. U 514. Rimbo kyrka. Efter teckning av O. Rehn.

Äldre avbildningar: Brocman a. a., tab. 21, teckning signerad »N:R:B.» och »O:R.», d. v. s. N. R. Brocman och O. Rehn; O. Rehn, teckning 1763 (i: J. G. Liljegren, Fullständig Bautil, n:r 602); Fm 18 (Nescher, Samling af Ritningar etc.), n:r 25, 26, teckningar 1747, 1763; teckning av E. Tegman från 1745 i Rimbo kyrkobok (Rimbo kyrkoarkiv); Dybeck a. a.

Runstenen står numera rest Ö om ingången till vapenhuset, i vinkeln mellan långhuset och vapenhuset, med ristningen vänd mot V.

Den var känd redan av Joh. Bureus, som själv upptecknat inskriften den 12 maj 1638. Platsen anges som »Ringbo kyrkedör» (Fa 6, Fa 5). I *Ransakningarna* meddelas, att i Rimbo finnes »Runnesten Een i Vapnhus dören neder murader». Stenen har sålunda blivit dold och oåtkomlig, därigenom att dörren har murats igen. Detta är anledningen till att inskriften icke blev granskad och avritad vid antikvariernas resor på 1680-talet; något träsnitt finnes sålunda icke i *Bautil*. I Rimbo sockens gamla kyrkobok finnes en teckning av stenen med följande överskrift: »Stenen i vapenhusdören, som varit nedermurad sedan 1685, men blef synlig år 1745, när vapenhusdören åter blef uptagen, och af två varande Pastore afritades, som här synes.» Kyrkoherde i Rimbo var vid denna tid mag. Eric Tegman († 1789). Då N. R. Brocman på sin resa till Hälsingland 1763 passerade Rimbo, lät han antikvitetsarkivets ritare O. Rehn, som åtföljde honom, teckna av stenen; den låg »Inmurad i dören, vid Rimbo Kyrka uti Roslagen». Ristningens övre del (fr. o m. 21 u t. o. m. 41 l) var dold under den framskjutande dörrposten. I sitt exemplar av *Bautil* (R 556 a i Uppsala Universitetsbibliotek), s. 71 har Brocman antecknat: »En lät jag 1763 aftaga i Södra vapnhusdören. Ut i det til grafställe intagna och igenmurade vapenhuset i dören. Af fötterna nästan allde[le]s förnött innan han öfvermurades.» Kyrkoinventariet 1828 meddelar: »I Wapenhusgolfvet är en mycket nött runsten, aldeles oläslig.» Dybeck: »Stenen ligger i yttre vapenhusdörren och är till en del inmurad.» Brate: »Runstenen ligger som trappsten uti ingången till vapenhuset på kyrkans södra sida.» Endast vänstra sidans inskrift (t. o. m. 20 a) var nu synlig. År 1941 blev stenen uttagen och rest på sin nuvarande plats. Hela inskriften blev därigenom för första gången tillgänglig.

Grå, finkornig granit. Höjd 2,43 m., bredd 1,12 m. Ristningens höjd 1,50 m., bredd 1,02 m. Ytan är synnerligen ojämn, trots mycken slitning, och full av naturliga fördjupningar. Ristningen är delvis mycket grund och svår att urskilja. Särskilt gäller detta om de ornamentala detaljerna, rundjurets huvud och stjärt. Själva inskriften är bättre bevarad och i stort sett fullt tydlig.

Inskrift:

+ anuntr · lit · auk · kera · bro · auk · stain riti · eftir · ketilfast · faður · sin · ok · farulfr ·

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60

Anundr let ok gærva bro ok stein retti æftir Kættilfast, faður sinn, ok Farulfr.

»Anund lät också göra bron och reste stenen till minne av Kättilfast, sin fader, och Farulfr.»

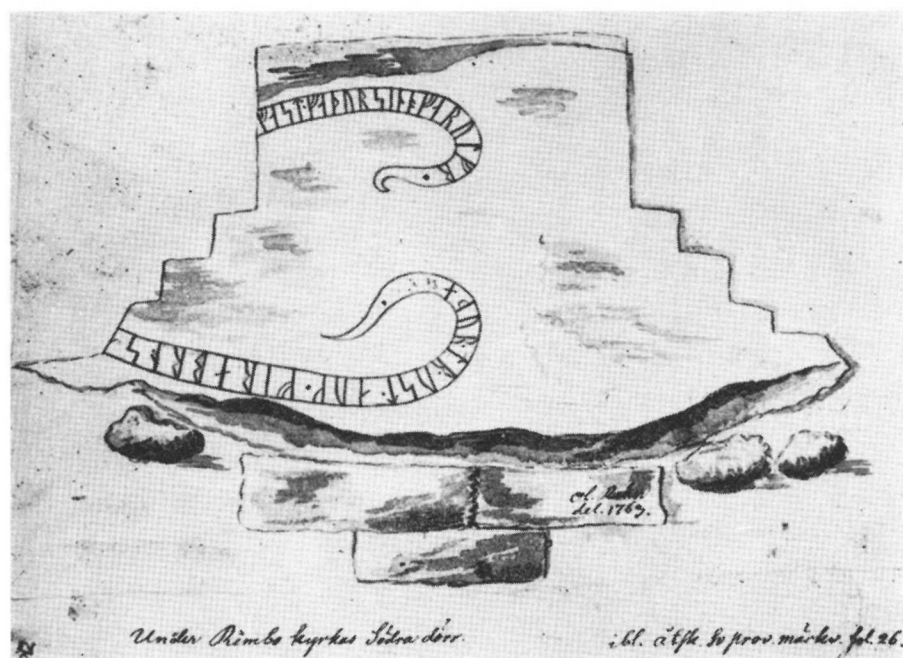

Fig. 259. U 514. Rimbo kyrka. Efter teckning av O. Rehn i Fullständig Bantil.

Till läsningen: Sk + framför 1 **a** är svagt men sannolikt. Alla inskriftens **a**-, **n**- och **o**-runor ha bst endast på ena sidan av hst. Hela namnet 1—6 **anuntr** är fullt säkert. 13 **k** är icke stunget. 14 **e** är stunget med tydlig prick. Övre delen av hst är bortnött. Även 32 **e** och 38 **e** äro tydligt stungna. Något sk efter 27 **n** kan icke skönjas. 29 **i** är icke stunget. R. 31 är **i**; någon bst torde icke ha funnits. 45 **t** synes ha bst endast t. v.

Bureus: **anuntr lit auk kira bro ... fast fapür sin ok farulfr**. — Brocman har flera felläsningar i början: han uppfattar sk som en **a**-runa och läser 1 **a** som omvänt **p** eller **b**. »Stenen i Rimbo kyrkodör ... kunde någon, som hade Historien om Abaris Lärdom, eller Sagan om Habor och Signil i Hufvudet, börja med Ordet ... **abur**; Men äljäst kan han ock så läsas: **apürtrust · auk · firabosa ... fast · fapür sin ok farulfr**. Detta tolkar han så: »Återtröst och Förabrosa läto sätta eller rista Stenen efter ... fast sin fader: så ock Farulfr.» — Dybeck: **· anuitr · lit · auk · k · ra · bro · au ... fast · fapür · sin · ok · farulfr**. Han anmärker, att »**anuntr** är nästan antagligare än **anuitr**». — Brate: **· anuntr · lit · auk · kor · a bro · a ...**

Inskriften är väl beräknad för utrymmet inom runslingan. Tillägget **ok · farulfr** meddelar, att Farulv har deltagit med Anund i utförandet av minnesvården, men han har sannolikt icke som denne varit son till Kättilfast.

Oklar är innebörden av det första **auk**. Betydelsen 'också' skulle innebära en hänvisning till något utanför inskriften, exempelvis till ett meddelande på en annan runsten, som likaledes varit rest till Kättilfasts minne. Då det för övrigt icke finnes något skäl att antaga ett sådant dubbelmonument, torde det sannolikaste vara, att 10—12 **auk** endast föregriper det följande 20—22 **auk** och liksom detta förbinder de båda predikaten **lit · kera · bro** och **stain riti**, sålunda: »lät både göra bron och reste stenen». — Anmärkningsvärt är också, att man i samma inskrift finner två olika skrivformer av partikeln **auk**, **ok**. Sannolikt har ännu på 1000-talet båda uttalsformerna funnits vid sidan av varandra: den äldre **auk** och den yngre **ok**, som uppkommit i trycksvag ställning och framför allt användes som bindeord.

Om namnet **Anundr** se föregående inskrift. **Anundr** i U 514 är säkerligen icke samme man som **Anundr** i U 513. Om namnet **Kättilfastr** se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 100, om **Farulfr** Sö 238.